

MAGYAR ZOLTÁN:

Az Árpád-ház szentjei

Magyar Zoltán többnyire a magyar történelem keresztény témáit dolgozza fel, eddig megjelent könyvei között szerepel egyebek mellett az 1996-ban Budapesten kiadott *Szent István a magyar kultúrtörténetben*, és az 1998-ban, szintén Budapesten megjelent *Szent László a magyar néphagyományban* című kötet.

Legújabb könyve nemcsak rávilágít, de mélységeiben is láttatja és megismerteti azt a tényt, miszerint a magyar történelemben avatták a legtöbb jeles személyt boldoggá vagy szentté, és többségük ráadásul ugyanabból a dinasztiából, az Árpád-házból származott. Kulturális hagyományuk színessége segít értelmezni a magyar szellemi örökség jelentős részét. Az író hat fejezetre bontja művét, kronologikusan és logikusan az államalapítástól haladva előre az időben.

Szent István az első a sorban, majd fia, Szent Imre herceg következik, azután Szent László király. Ábrázolásuk során a szerző gondosan ügyel arra, hogy hű maradjon ahhoz a képhez, amellyel az emberek a szentekről rendelkeznek. Végül Szent Erzsébet és Szent Margit alakját tárja elénk, művét a külföldi szentek sorával zárva.

Nemcsak a fejezetek összetételéből, de a megfogalmazás stílusából is kitűnik, hogy az író minden sorával hangsúlyozza művének vallásos jellegét. A szentek alakját és kultuszát nemcsak a ránk maradt történelmi tények felsorolásával mutatja be, de igyekszik legendákkal, mítoszokkal, templomokat, szobrokat, festményeket ábrázoló illusztrációkkal, képekkel színesíteni azokat, ezzel megerősítve azok hitelességét.

Érdekes, hogy az első öt nagy Árpád-házi szent bemutatásánál az alféjezetek nem azonos felépítésűek. S többnyire nemcsak hagyományokról és ábrázolásukról beszél, hanem fontosnak tartja elsőként megemlíteni a szóban forgó szent életéből a leginkább emberközeleli motívumot. Szent Istvánnál főként történelmi jelentőségét emeli ki, Szent Imrénél a köré fonódó legenda-kört, Erzsébetnél azt, hogy a ferencesek, árvák, emberbaráti intézmények pártfogóját tisztelik benne. Egyvalami azonban valamennyi fejezetnél megegyezik: mindegyikükéről nagy tisztelettel beszél.

Fontosnak tartom viszont megemlíteni azokat a vonásokat, amelyek kicsit zavaróak a mű olvasása során. Ilyen például a folytonos előre- és visszautalás, amely egyfajta különös mellékszálként nehézkessé teszi a megértést. Sokszor úgy érzem,

nem indokoltan. Szembetűnő még, hogy az első három szentről rengeteg írt, Szent Erzsébetnek és Szent Margitnak viszont nem jutott ugyanannyi tér. A szerkezet tehát mintha nem lenne túlzottan át gondolt, inkább csak a tartalomra fektet hangsúlyt szerzőnk.

Egészében azonban a munka rendkívül olvasmányos, iskolai tankönyvként alkalmazni sem volna haszontalan. Magyar Zoltánnak ezt a különleges összefoglalását mindenkinek ajánlott elolvasni.

RAÁB NÓRA

(*Kairosz Kiadó, Budapest, 2005,*
212 oldal, 3800 Ft)

ŐZE SÁNDOR:

***A Határ és a Határtalan
Identitáselemek vizsgálata
a 16. századi magyar
ütközözőzóna népességénél***

„A félhold és a kereszt kétségbeesett küzdelmei vulkáni erővel folynak. A halálnak olyan bő aratása van, hogy a ledöntött sorokat asztagba sem bírja rakni. A búzamezőket gaz és gyom veri föl, ekés emberek helyett rothadó holttestek tarkítják azokat. A hadakozó felek messze rúgják maguktól az irgalmat és az emberséget, könnyebb a gyémánt-

ban, mint ezekben lágyaságot találni” – írta a Mohács utáni szétszakadt Magyarország keserves mindennapjairól csaknem egy évszázada Takáts Sándor történész, piarista szerzetes.

Őze Sándor történész most kiadott könyvében korábban már megjelent tanulmányai találhatók, egybeszerkesztve pedig kiváló eszmetörténeti munka, amely párját ritkítja a korszakkal foglalkozó könyvek sorában. Az írások egy témakörhöz, a kor nemzettudatának vizsgálatához kötődnek. A központi kérdés a szerző számára: milyen ideológia, hit, szellemi esszencia segítette át a 16. század magyar társadalmát a megsemmisülés szakadékan? Olyan identitást fogalmazott meg ekkor a nemzet, amely elegendő tartaléknak bizonyult egészen az útkeresés időszakáig, a reformkorig.

Őze tanulmányai azonban nem a kultúra- és tudatformáló elitet, hanem a végvári katonaság tudatát és más csoportokhoz való viszonyát vizsgálják. Természetesen papok, egyházi értelmiségiek is megjelennek a fejezetekben, főleg *A 16. századi magyar határvidék mozgástörvényei* címűben, de ők leginkább a katonasághoz és a hozzájuk tartozó határhelyzet életformájához köthetőek. Ilyenek a hadak soraiiban munkálkodó tábori papok, akik egytől egyig ferencesek voltak. A szerző Krisztus szegény követőinek 16. századi történelmével alaposabban is foglalkozik *A ferencesek és a refor-*